

SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :

**A. Vehbi
VAKKASOĞLU**

İDARE MÜDÜRÜ :

İSMAİL L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
MÜSTEŞRİKLER VE İSLÂM	Dr. İrfan ABDÜLHAMİD Terc: Avni İLHAN
MÂLÂYÂNÎ	Ali ÖZEK
VAHDÂNİYET	Mustafa VARLI
AHMED B. EBÎ'L HAVÂRÎ	Dr. A. Subhi FURAT
KANUNLAR KARŞISINDA TOPRAK DAVASININ MANASI	Prof. Dr. Şakir BERKİ
YOL, BU GERÇEK YOL OLMALIDIR (Şiir)	İsmail BAYRAM
İSLÂM HUKUKU KÜRSÜSÜ. İHDÂSİ ZARÛRÎDİR	Bekir YÜCEL
MEHMED ÂKİF'İN SAFAHAT'DA BULUNMAYAN BİR ŞİİRİ ÜZERİNE	Sabit AYASBEYOĞLU
NİSAN YAĞMURU	İsmail L. ÇAKAN
MİMAR SİNAN	Hasan ÖZÖNDER
MERHUM ABDULLAH ŞKALYİÇ	Prof. H. Ömer MUŞİC
BAŞGİL	Fehmi KORU
İSLÂM DÜŞÜNCESİNE DAİR KOMÜNİST CEMİYETLERDE DİN HAYATI	Arif ERKAN Muhsin ABDÜLHAMİD Terc: Tayyar ALTIKULAC
BİR SABAH (Şiir)	Rekin ERTEM
DEVİR-İ SÜLEYMAN	Hilmi KURTULUŞ
GAZETELERDE MUSİKÎ MÜSÂBAKALARI	Dr. Cahid ÖNEY
ANNE (Şiir)	O. Selim DİNÇSOY
SUALLERE CEVAPLAR	Gazi MERT
MUHYİDDİN İBNÜ'L ARÂBÎ HABERLER	İ. Samahaddin CEM İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: **Mehmet KARAMAN**
Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **İ. N. NURSAÇAN**
Konya : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Ahmet FİDAN**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Orhan ÇETİN**
Dış Münasebetler : **Mahmut ÖZTÜRK**

TEKNİK KADRO

Sekreter : **Erdoğan ATAK** Ressam : **Gürbüz AZAK**
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 9
Basıldığı Tarih : 17 Nisan 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk 2.000 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk 1.000 TL.

Renkli ilân sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Safahat Kürsüsünden

Sâbit AYASBEYOĞLU

Mehmed Akif'in Safahat'da bulunmayan bir şiiiri üzerine

ERHUM babam Nevzad Ayasbeyoğlu'nun hususi kütüphanesinin bir köşesinde, hacmen küçük, fakat mânen çok büyük bir yer vardır. Burası talebelik yıllarımda, büyük şair Mehmed Âkif'in, babam tarafından bana nakl edilen hâtıraları ile doludur. Bunlar arasında, Âkif'in kendi elyazısı bir kaç şiiiri ile, Mısır'dan babama gönderdiği mektup ve kartlar epey bir yekûn tutmaktadır. Aynı zamanda merhum babamın Âkif'in ağzından kaydettiği hayat hikâyesini içine alan iki defter de mevcuttur.

Mehmed Âkif'in Abbas Halim Paşa'ya yazdığı manzum mektuplardan biri Safahat'da intişar etmiş (Safahat, 6. baskı, Sayfa 498 : Bir Arıza) olmakla beraber, diğeri bu eserde yer almamaktadır. Safahat'da bulunan ilk mektup intişarından sonra, 14.4.1934 tarihinde bizzat şaiiri tarafından, bazı değişikliklerle tekrar kaleme alınmıştır ki, bu mektup babamın yakın arkadaşlarından Dr. Rıza Rüstem Pekolcay'ın kızı ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü hocalarından Dr. Neclâ Pekolcay'ın İSLÂMÎ TÜRK EDEBİYATI isimli kitabının ikinci cildinde yer aldı. İkinci mektubun ise burada neşr edilmesi uygun bulundu.

İKİNCİ MEKTUP (*)

Ey bâd-ı sabâ, ahde vefa böyle mi sizde?
Yelkenle koşarken hani kırlarda, denizde
Hatırlamadın Heybeliden geçmeyi, heyhât...
Güya edecekdin hani, takdim-i tahiyât
Hilvanlıların (Halvan) sevgili Abbas'ına bizden.
Ey bâd-ı sabâ, kurtulamazsın elimizden

(*) Bu şiiirin birinci kısmı (Eşref Edip, Mehmed Âkif — Hayatı, Eserleri ve 70 muharririn yazıları, Sayfa: 652, İstanbul, 1939) da da vardır. Şiirde parantez içindeki kelimeler bu nüshadaki şekli göstermektedir.

اور کہہ باقی ... صفا ہی ، اکتھن تجھ سے
 عقبت بری ہائے ، بایہ اولیہ ، نہ تو رہنے
 تیری ہی واعظ کسوں اندھی کم کوم
 الیہ ادباً قانہ ، بولہ ، قلم
 خدیبا دیبہ ، ہم وہ نہ دیوانہ جو صوفیا
 امداد یہ زخیرہ جہ صفتی توہا ! ...

برصہ کہ جیلو وہا مونس ، وہا دلبر
 اندیشہ ناموس ایہہ توہنہ ، نہ دیر
 اندیشہ صنفہ ایہہ غصہ نفس
 اندیشہ ریاضی توہنہ وہ برتولہ
 برتولہ کہ شفقہ ، سرگرمی شفاف
 برتولہ کہ دولہہ صدرل قلمی قانہ صاف
 برتولہ کہ ایریسی نہ رہے تالیہ بعدہ
 اور زکھہ آجہہ بوسپونہ آوارہ رہاوی

آجہہ ، بولہ توہنہ بیچہ صفتی زری ، صیفہ
 دینہ قیس کیسہ چوہنہ دسی ، دوہہ بیسہ !

İdrake bakın... Sonra ömür altmışı geçmiş,

(altmışa gelmiş)

Aklın yeri başmış, yaş olaymış ne güzelmiş,
 Yetmez gibi vâiz kesilip ettiği kem küm,
 İster edebiyata kadar, bulsa tahakküm,
 Hülya dedin, hem de ne divanece hülya,
 Ahlâkile zencirleyecek sanatı güya!..
 Bir yosma ki çıplak daha münis daha dilber,
 Endişe-i namus ile örtünse ne derler?
 Endişe-i sanatla eder hulki tecemmül,
 Endamını rüya gibi örterse de bir tül,

ای دوره بصر ، قصاب بیا و مجنون !
 افسوس خرم بزمه بونا دلگی ؟ او درو خنوعه
 خمیده سوده ، اینده گیر ، داغز و طرمه
 قابلمه سندن برده ابراه خادوشان
 او را او فر ، افسوس ، افسوس صرا
 بی بی ، بی بی ، بی بی ، او درو خنوعه
 لانه کھدن اولره سندن - چا دولر
 بقار ، قصاب ، ابراه ، صم ، توره
 اوجا ، المعین ، نادر ، سزه ، اوجی
 سینه دوله قند لهره قویسه کی بو
 سه ، دل دوله قند ، ای بی بی ، هیله
 قنبره کما یارم بر او صلا مدت
 سهوه او درید ، او درید ، او درید
 بیله کی ترک اوجی ، قیحه قند

Bir tül ki şafaklarla, seherler gibi şeffaf,
 Bir tül ki durulmuş suların kalbi kadar sâf,
 Bir tül ki esiri mi nedir tar ile püdü.
 Örterken açar büsbütün avare vücudu,
 Artık bunu ölçüp biçecek terzi tabii
 Dört peşli giyen çulha değil, zevk-i bedii!..
 Ey zevk-i bedîiye kıyan şair-i mecnun!..
 İflâs-ı karihayla bunaldın mı? Oh olsun...
 Kumlarda sürün, inlere gir, dağlara tırman!
 Kabil mi senin bir daha ilhâma kavuşman
 Evrâd oku, efsûnlu, mürekkepli sular iç,
 Bin bekle, bin uğraş... O peri gelmeyecek hiç!
 Lâkin gelecek evlere şenlik, sıra derler,
 Bakkal, kasap, eczâcı, hekim, kahveci, berber,
 Ev sâhibi, ekmekçi, manav, sebzeçi, fulcü,
 Silkip dökecek herbiri koynundaki borcu
 Sen, dil dökeceksin, edebilsem diye heyhât!..
 Karşıdaki yârânla bir ay sonra mülâkât!..
 Beyhûde o diller, o nefesler, o emekler,
 Yârân seni terk etmeyecek, gitmeyecekler.

ای صفت بر دو گونه است و اولی
 حسد الیام ، نه رهن ، ادعا ، الیام
 ان یحیی بانی قاریه صحت
 بود بود نزه در روزه ، کیمی کافر ، کیمی مؤمن
 دوزخ نظر کا شد و کیمی جهنم
 صورتی بود ، کیمی نفسی قوتی بود
 فریادیه کیمی ، قیامت صمد ؟ کیمی
 « هاه » بر ریه ایفکنده افضله زمین
 اهدیه صفات کیمی صمد ، کیمی نفسی
 قول قند آن تان تان صمد ، نه ده دوستی
 برکات پاشم وار ، اوده کوردن یا باوقد
 دوستی ریه تیره ، ریه جسد ده اودوقد
 محرم

Ey sanata zencir düşünen şair-i evhâm,
 Hasret misin ilhâma evet, al sana ilhâm:
 En seçme zebânileri karşında Cahîmin,
 Boy boy gezedursun, kimi kâfir, kimi mü'min,
 Döndükçe nazarlar sana şimşek gibi çaksın,
 Kurtul görelim şimdi nasıl kurtulacaksın...
 Feryâdına kimdir koşacak, kim kimi dinler,
 «Burhan» diye inlerken ufuklarla zeminler,
 İhvân-ı safânın kimi medyün, kimi müflis,
 Gök kubbenin altında ne tek his, ne de münis,
 Bir tane paşam var, o da gördün ya pamuklar
 Düşkün diye gitmiş, Yakacak'larda uyuklar.

M. ÂKİF

İ KİNCİ manzum mektubun muhtevasına girmeden evvel Mehmed Âkif'in hayat hikâyesini içine alan, yukarıda bahs ettiğim defterde, tesirinde kaldığını belirttiği edebî kıymetler üzerinde durmak ve bu tesirlerden elimizdeki şiire aksetmiş olanları göstermeye çalışmak uygun olur kanaatındayım.

Baytar mektebinin son iki senesinde şiir ile iştiğalinin hızlandığını söyleyen Âkif, birçok manzum parça yazdığını, sonra hepsini mahvettiğini kaydetmektedir. Gerek Safahat'daki şiirlerini, gerekse buradaki ikinci manzum mektubu tekrar tashih lüzumunu hissettiği malûmunuzdur. Onun bu davranışının, kolaylıkla beğenemeyişinden ileri geldiğine örnekler delil teşkil ettiği gibi, merhum babamdan naklen dinlediğim hâtıralar da bütün canlılığı ile hafızama nakş olmuş bulunmaktadır ki bunlardan bence en mühimi Kur'an-ı Kerim tercümesine âit olanlardır. En ufak bir kelimenin manası üzerinde dahi duran Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i, parça parça mealen de olsa tercüme yapmayı, kısmen aceleyle bitirdiği bölümü de yerine vermek istemeyişi, onun yazdığı titizliğini isbattan daha fazla, kuvvetli iman sâhibi bir müslüman olmasından ileri geldiğini sanırım. Abbas Halim Paşa'ya bağlılığı ise, onun da aynı yolun yolcusu olmasından doğmaktadır. Âkif'in din dışı şiirlerinin bir ucu hiç değilse dine bağlı hatıralarına varmaktadır. Sâdeliği ve samimiyeti de acaba imanlı bir kişi olduğunun delili sayılamaz mı?

Âkif ilk manzumelerinin dinî ve ahlâkî olduğunu söylüyor. Ahlâktan nasibi bulunmayan bir müslüman tasavvur edilebilir mi?

Hayatındaki hareketlilik ve hamle bu mektup dahil onun bütün şiirlerinde mevcuttur.

M. Âkif : «İlk şiirlerimde birkaç şairi kendime numune aldım. Evvelâ Ziya Paşa gelir. Nâci'nin nazmı da pek hoşuma gitti. Adetâ, onu kendime meşkettim. Kemâl'den, Hâmîd'den de fikren çok müstefid oldum. Eskileri de çok okumuş, sevmiştim. İlk eserlerimde onların büyük izleri görülür,» diyor. Fakat âciz kanaatime onun şiirlerinde eskinin üstünde bir akıcılık, yeninin üstünde bir hamle mevcuttur. Kolayca «ukalâdır, sukalâdır» deyiverdiği ve bu deyişi yadurğandırdığı gibi yine aynı mektupda :

«Yâhu, bu tuzaklarla beşer avlanacak mı?

Yirminci asır akbâbalarından da bunak mı?

beyitiyle mütalaasını ortaya koyuveriyor.

Âkif'in Arap edipleri ve İslâm âlimlerinin sarfettikleri kelimeler hususundaki titizliklerinden faydalanmış olduğunu belirtmesi de mühim görünmektedir.

Yine Âkif Farsça kitapların önce şerhlilerini, sonra şerhsizlerini okuduğunu söylüyor. Bir kelime mânasında kati hükme varmadan önce başkalarının belirttiıklarını öğrenmeye çalışması, onun «büyüklüğünün derecesini gösteren bir nişan sayılamaz mı?

Mehmed Âkif, «İkinci Mektup» şiirinde, Mısır'da iken en yakın arkadaşı olan «O olmasaydı yaşayamazdım» ibaresi ile vasıflandırdığı Abbas Halim Paşa'ya seslenmekte ise de, burada Âkif'in görüşleri, sanat anlayışı ve bu sanat anlayışının bazı zümreler tarafından nasıl karşılandığını belirtir hususlar yer almaktadır. Âkif :

«Söz dinletemezsin, ukalâdır, sukalâdır

Asrın hani yüz Kible değiştirse şuunu,

Tek ibre bilir, kendisi ancak, o da burnu»

mısralarında «ukalâ» da deseler fikirlerinde sebatdan, doğru bildiği hususlara bağlıktan vaz geçmeyeceğini söylüyor.

«İkinci Mektup» un ikinci kısmında şairin sanat anlayışının şekillendiğini görüyoruz. Âkif yine bu kısımda, sanatın, insana hoş gelen cemiyet kaidelerine aykırı olmayan hususlarla çerçeveslendiğini zımnen ifade etmektedir ve kendisinin sanatı kaydalandırıldığını söyleyenlere «sanat sanat içindir» diyenlere, sanatkarane bir cevap vermektedir. Zaten Âkif'in şiirlerinde sanatın, coşkun dinî ve millî hisler içinde şekillendiği malumdur.

Şiirin üçüncü kısmında kendisine, «zevk-i bediîye kıyan şair-i mecnun» diye hitap etmekte, mevzu ile zevk-i bediîyi beraber yürütmeye çalışmış bir şair olması hasebiyle muayyen bir zümre tarafından uğradığı tenkidleri cevaplandırmasında ince bir serzeniş his edilmektedir. Nihayet hayatının Hilvan gibi yakıcı sıcak ve mahrumiyetlerle dolu bir yerde geçen son safhasını belirtirken geleceğe hüznle baktığı görülmektedir.

Son iki mısırda hatıralar yine Abbas Halim Paşa'ya yönelirken, onu özler, ona sitem eder gibi görünürken, milletinin o günkü durumunu düşünmediğini söylemek herhalde mümkün değildir.

Onun da, onu bana yakinen tanıtmaya çalışan merhum ve muhterem babamın da ruhları şad olsun...